

धडा 5 पाठ

मंगळागौरीची तयारी

निशा : प्रिया, आज आमच्या सुमनताईची मंगळागौर आहे. आज आपल्याला रामूकाकांच्या बागेत जायला हवं. चल, आपण रामूकाकांच्या बागेतून खूप खूप फुलं आणूया.

प्रिया : हो सोळा प्रकारची पानं पण आणायला हवीत ना?

निशा : हो तर! पानं आणि फुलं दोन्ही आणायला हवीत. आंबा, पेरू, वड, लिंबू, पिंपळ आणि चिंच!

प्रिया : फक्त सहाच! इतर पानं आणायला नकोत का? चल, कुसुम आणि कुमुदला ही बोलव. त्यांनाही बरोबर घेऊन जायला पाहिजे.

निशा : कुसुम, कुमुद चला ग लवकर. खूप पानं आणि फुलं गोळा करायला पाहिजेत.

कुसुम : अय्या! बागेत किती फुलंच फुलं आहेत नाही?

कुमुद : जुई, चमेली, मोगरा गुलाब.... अगं बाई ... फुलंच फुलं! फुलंच फुलं! हे तर सर्वात सुंदर दृश्य आहे.

प्रिया : हो तर. आणि हा बघ झेंडू, हा तेरडा आणि हा केवडा! झेंडूपेक्षा के-वड्याचा सुगंध जास्त मादक आहे.

निशा : प्रिया, तू फक्त पानं गोळा कर.

प्रिया : का? मी फुलं तोडायला नको?

मंगळागौरी की तैयारी

निशा : प्रिया, आज अपनी सुमन दीदी की 'मंगळागौरी' है। आज हमें रामूकाका के बगीचे में जाना चाहिए। चलो रामूकाका के बगीचे से ढेर सारे फूल ले आएँ।

प्रिया : हाँ सोलह तरह के पत्ते भी तो लाना चाहिए न?

निशा : हाँ तो, पत्ते और फूल दोनों ही चाहिए। आम, अमरुद, बरगद, नीबू, पीपल और इमली (के)।

प्रिया : सिर्फ छह ही! अन्य पत्ते नहीं लाना चाहिए क्या? चलो, कुसुम और कुमुद को भी बुलाओ। उन्हें भी साथ ले जाना चाहिए।

निशा : कुसुम, कुमुद जल्दी चलो न! बहुत सारे पत्ते और फूल इकट्ठे करना चाहिए।

कुसुम : वाह वाह! बगीचे में फूल ही फूल हैं, ना?

कुमुद : जूही, चमेली, मोगरा, गुलाब - उई माँ - फूल ही फूल! फूल ही फूल! यह तो सबसे सुंदर दृश्य है।

प्रिया : हाँ, और यह देखो गेंदा, यह गुल मेहेंदी और यह केवड़ा। गेंदे की अपेक्षा केवड़े की सुगंध अधिक मादक है।

निशा : प्रिया, तुम सिर्फ पत्ते इकट्ठे करो।

प्रिया : क्यों? मुझे फूल नहीं तोड़ना चाहिए?

निशा : ऐसा नहीं है प्रिया। फूल तो तोड़ना ही चाहिए। लेकिन वह काम तो कुमुद

निशा : तसं नाही गं प्रिया! फुलं तर तोडायला पाहिजेतच. पण ते काम तर कुमुदकडे आहे.

कुमुद : वा वा! गुलाब किती रंगांचे आहेत! हा पिवळाधमक, तो पांढराशुभ्र, पिवळसर, आणि गुलाबी रंगच रंग. पण तो लालभडक कुंकवासारखा गुलाब सर्वात सुंदर आहे.

निशा : ए, ही परडी कुणाची आहे?

कुमुद : माझी नाही. कुसुमची आहे का?

कुसुम : नाही. प्रियाच्या सासूबाईची आहे.

प्रिया : हो, खूप छान आहे न? अगं हे छोटं पांढरं फूल कसलं आहे?

कुमुद : हा पारिजातक आहे याचा सुगंध इतर फुलांपेक्षा अधिक मोहक आहे. अग पण निशा कुठं आहे?

कुसुम : ती काय त्या लाल गुलाबाच्या इ ाडाजवळ आहे.

निशा : ए, लवकर चला गं सगळ्याजणी! उशीर करू नका. आपल्याला भराभर कामं करायला हवीत.

का है।

कुमुद : वाह वाह। गुलाब कितने रंगों के हैं। गहरा पीला, शुभ्र सफेद, हल्का पीला और गुलाबी। रंग ही रंग। लेकिन वह सिंदूर जैसा सुर्ख लाल गुलाब सबसे सुंदर है।

निशा : ऐ, यह डलिया किसकी है?

कुमुद : मेरी तो नहीं है। कुसुम की है क्या?

कुसुम : नहीं, प्रिया की सास की है।

प्रिया : हाँ, बहुत बढ़िया है न? अरे, यह छोटा सफेद फूल कौनसा है?

कुमुद : यह हरसिंगार है। इसकी सुगंध अन्य फूलों की अपेक्षा अधिक मोहक है। अरे, पर निशा कहाँ है?

कुसुम : वह देखो उस लाल गुलाब के पौधे के पास है!

निशा : अरे! सब जल्दी चलो! देर मत करो। हमें जल्दी-जल्दी काम निबटाने चाहिए।

शब्दार्थ

आमच्या	हमारे
आपल्याला	हमें
बागेत	बगीचे में
जायला हवं	जाना चाहिए
चल	चलो
खूप	बहुत
आणूया	ले आँ
प्रकारची	प्रकार की
पानं	पत्ते
आणायला हवीत	लाना चाहिए
दोन्ही	दोनों

आंबा
 पेरु
 वड
 लिंबू
 पिंपळ
 चिंच
 बरोबर
 गोळा करायला पाहिजेत
 जुई
 अगं बाई
 सर्वात
 हो तर
 झेंडू
 तेरडा
 सुगंध
 गोळा कर
 तोडायला नको
 पिवळाधमक
 पांढराशुभ्र
 पिवळसर
 लालभडक
 कुंकवासारखा
 परडी
 कुणाची
 सासूबाईची
 छान
 पांढरं
 कसलं
 पारिजातक
 इतर
 झाडाजवळ
 सगळ्या जणी
 भराभर
 करायला हवीत

आम
 अमरूद
 बरगद, वट
 नीबू
 पीपल
 इमली
 साथ
 इकट्टे करना चाहिए
 जूही
 उई माँ
 सबसे
 हाँ तो
 गेंदा
 गुल मेहँदी
 सुगंध
 इकट्टा कर
 नहीं तोड़ना चाहिए
 गहरा पीला
 शुभ्र सफेद
 हल्का पीला
 सुखं लाल
 सिंदूर जैसा
 डलिया
 किस की
 सास की
 बढ़िया
 सफेद
 कौनसा
 हरसिंगार
 अन्य
 पेड़ के पास
 सब लोग
 जल्दी-जल्दी
 निबटाने चाहिए

- V वाक्य में रेखांकित संज्ञा शब्द के स्थानपर कोष्ठक में दी गई संज्ञाओं का लिंग वचन के अनुसार सही प्रयोग कर नए वाक्य बनाइए।
ही बाहुली नवी आहे.
(तांदूळ, मिरच्या, पुस्तक, पेन, कार्यक्रम, घर, चेहरा, माल)
- VI उदाहरण के अनुसार वाक्यों का परिवर्तन कीजिए।
उदाहरण: ती बाहुली छान आहे. त्या बाहुल्या छान आहेत.
1) मिरची लालभडक आहे. 2) पटना मिरची तिखट असते.
3) ती मुलगी सुंदर आहे. 4) पुस्तकाचे पान गुळगुळीत आहे.
5) ते फूल पिवळसर आहे. 6) ते झाड डेरेदार आहे.
7) ती डाळ खराब आहे. 8) तू ते गुलाबी फूल आण.
- VII दोनों विभागों में दिए गए वाक्यांशों का सही मिलान कर वाक्य बनाइए।
बाजारात अचाट नाव काय?
तुमचं मूळ किंकाळ्या आहेत.
तुझं पूर्ण शिव्या आहेत.
इथे करुण मारामारी आहे.
इथे अर्वाच्य गाव कोणतं?
सिनेमात दणादण गर्दी आहे.
- VIII कोष्ठक में दिए गए शब्दों में से उपयुक्त शब्द चुनकर वाक्य बनाइए।
1) गुलाब ..... आहे. [फार, पांढराशुभ्र, तृप्त]
2) बाजारात ..... गर्दी आहे. [हिरवी, नीट, खूप]
3) तुमच्याकडे ..... मिरची आहे का? [गुलाबी, लालभडक, करुण]
4) शेवंती ..... आहे. [पिवळाधमक, पिवळंधमक, पिवळीधमक]
5) तुमचं ..... नाव काय? [महाग, अर्वाच्य, पूर्ण]
- IX कोष्ठक में दिए गए शब्दों के उपयुक्त रूपों का प्रयोग कर वाक्य बनाइए।
उदाहरण: (हे) (तांबडा) (गुलाब) (फूल) (मोटा) (आहे)
ह्या तांबड्या गुलाबाचं फूल मोटं आहे.
1) (हे) (मी) (बाग) (मोटा) (पिवळा) (गुलाब) (फूल) (आहे)
2) (आम्ही) (गाव) (बाहेर) (एक) (मोटा) (बाग) (आहे)
3) (चल) (मंगळागौर) (साठी) (फूल) (तोड)
4) (उद्या) (सगळे) (कर्मचारी) (एक) (मिटींग) (बोलव)
5) (इथे) (भित्त) (कान) (तृप्त) (आहे)

X वाक्यों में रेखांकित शब्दों के स्थानपर, दिए गए शब्दों के उपयुक्त रूपों का प्रयोग कर प्रत्येक प्रश्न के तीन-तीन उत्तर दीजिए।

1) हे फूल <u>ताबडं</u> आहे.	2) हा गुलाब <u>तांबडा</u> आहे.
लाल	लाल
छोटा	छोटा
मोठा	मोठा
हे फूल कसं आहे?	हा गुलाब कसा आहे?
3) ही शेवंती <u>पिवळी</u> आहे.	
पांढरा	
छोटा	
मोठा	
ही शेवंती कशी आहे?	

XI 'कसा' शब्द के उपयुक्त रूपों का प्रयोग कर निम्नलिखित वाक्यों के प्रश्न वाचक रूप बनाइए।

1) हे गुलाब महाग आहेत.	2) ही फुलं सुंदर आहेत.
3) हे फुल छोटसं आहे.	4) ही शेवंती पिवळी आहे.
5) ह्या मुली लहान आहेत.	6) हा मुलगा मोठा आहे.

XII दिए गए शब्दों में से उपयुक्त शब्द चुनकर अनुच्छेद पूरा कीजिए।

(छान, सगळी, सर्व, पांढरी, पांढरीशुभ्र, पिवळाधमक, पिवळीधमक, छोटी-छोटी, नाजूक, हिरवीगार, नवी, लालसर, सुंदर)

हा गुलाब ..... आहे. ती शेवंतीही ..... आहे. आणि ही पारिजातकाची .....
 ..... फुलं! किती ..... आहेत! बागेत ..... झाडं आहेत. झाडाची
 ..... पानं ..... आहेत. जुई, चमेली, मोगरा, यांची फुलं ..... आहेत, ...
 फुलं ..... आहेत. .... बागच ..... आहे.

पढ़िए और समझिए

सुंदर बाग

आमच्या गावाबाहेर एक मोठी बाग आहे. आपल्याला त्या बागेत जायला पाहिजे. बागेत तऱ्हेतऱ्हेची झाडं आहेत. काही प्रचंड वृक्ष तर काही छोटी झुडुपं! काही डेरेदार झाडं तर काही उघडी बोडकी, काही उंच निमुळती तर काही टेंगणी दुसकी! आपल्याला सगळी झाडं पाहायला पाहिजेत. काही फक्त फळांची! काही झाडांवर पाने नाहीतच, फक्त फुलेच फुले! काही झाडांवर पानेच पाने! फक्त हिरवागार रंग! थंडगार! मनाला सुख, डोळ्यांना थंडाई!

निरनिराळी फुलं आहेत. रंगीबेरंगी. रंगांच्या अनेक छटा, रंगच रंग, वेगवेगळे सुवास! अगदी घमघमाट! आपण सर्व फुलांचा सुगंध घ्यायला हवा. एकापेक्षा एक सुंदर फूल.

गुलाबाचे तर विविध प्रकार आहेत. काही गावठी तर काही कलमी! काही नखाएवढी छोटी तर काही मुठीएवढी मोठी! काही गुलाब आपण घरी न्यायला हवेत. शेवंतीचेही खूप प्रकार आहेत. पण शेवंतीचे प्रकार गुलाबापेक्षा कमी आहेत. सर्वात जास्त फुलं आहेत गुलाबाची! या बागेचं नाव आहे "गुलाब कुंज".

शब्दार्थ

गावाबाहेर	गाँव के बाहर
तऱ्हेतऱ्हेची	अलग-अलग प्रकार की, तरह तरह की
प्रचंड	प्रचंड, विशाल
झुडूप	झाड़ी
डेरेंदार	घनी छायावाला
उघडी बोडकी	नंगी, टूँठ
उंच	उँचे
निमुळते	नुकीले
टेंगणी	ठिगनी, नाटी
टेंगणी टुसकी	ठिगनी, नाटी
पाहायला पाहिजेत	देखना चाहिए
फळ	फल
थंडगार	ठंडी-ठंडी
छटा	छटा
सुवास	खुशबू
घमघमाट	महक
घ्यायला हवा	लेना चाहिए
गावठी	देशी
कलमी	कलमी
नख	नाखून
मूठ	मुट्टी
न्यायला हवेत	ले जाना चाहिए
शेवंती	सेवंती
कमी	कम

अभ्यास

- I अनुच्छेद के आधार पर नीचे दिए गए प्रश्नों के उत्तर दीजिए।
- 1) बाग कोठे आहे?
  - 2) बागेत कोणकोणत्या प्रकारची झाडं आहेत?
  - 3) बागेत गुलाबाचे कोणकोणते प्रकार आहेत?
  - 4) बागेचं नाव काय आहे?
  - 5) 'सर्वत्र वास पसरतो' या अर्थी कोणता शब्द वापरला आहे?
- II वार्तालाप तथा अनुच्छेद के आधार पर नीचे दिए गए वाक्यांशों का सही मिलान कर वाक्य बनाइए।
हे छोटं पांढरं फूल	सुंदर फुलं!
काही झाडांवर	किती रंगाचे आहेत.
इतर पानं	कमी आहेत.
एकापेक्षा एक	'गुलाब कुंज' आहे.
गुलाब तर बघ	रामुकाकांच्या बागेत जायला हवं
शेवंतीचे प्रकार गुलाबापेक्षा	झाडाजवळ उभी आहे.
या बागेचं नाव	पानंच पानं आहेत.
प्रिया त्या लाल गुलाबाच्या	कसलं आहे?
आज आपल्याला	आणायला नकोत का?
- III उदाहरण के अनुसार बाईं ओर दिए गए शब्दों के साथ दाहिने ओर दिए गए शब्दों से सही प्रकार मिलान कर संयुक्त शब्द बनाइए।
- उदाहरण: हिरवा + गार = हिरवागार
लाल	भोर
पिवळा	शुभ्र
पांढरा	धमक
काळा	भडक
- IV नीचे दिए गए शब्दों में से विलोम शब्दों के जोड़े बनाइए।
- 1) छोटी, उंच, डेरेदार, आत, एक, सुंदर, जास्त
  - 2) कमी, अनेक, उघडंबोडकं, टेंगणी, कुरूप, बाहेर, मोठी
- V नीचे कुछ विशेषण और संज्ञा शब्द दिए गए हैं। पाठ के आधारपर उनकी उचित जोड़ी बनाइए।
- 1) गुलाब, झाड, वृक्ष, झुडूप, फुले, रंग
  - 2) विविध, प्रचंड, रंगीबेरंगी, डेरेदार, लहान, पिवळा.

- VI उदाहरण के अनुसार दिए गए शब्दों से वाक्यांश बनाइए।
 उदाहरण: फुलंच फुलं
 1) पाणी 2) झाडे 3) आंबे 4) घर 5) मुली.
- VII नीचे दिए गए प्रश्नवाचक वाक्य और उनके उत्तर पढ़िए। उसके आधार पर दिए गए प्रत्येक वाक्य के प्रश्नवाचक वाक्य बनाइए।
 उदाहरण: ते घर किती छान आहे, नाही? - ते घर फार छान आहे.
 उदाहरण: तो मुलगा किती हुशार आहे, नाही? - तो मुलगा फार हुशार आहे.
 1) हे फूल खूप छान आहे. 2) आज हवा फार गार आहे.
 3) हे झाड फार उंच आहे. 4) अभ्यासाच्या खोलीत पसारा फार आहे.
- VIII हिंदी में अनुवाद कीजिए
 हा भव्य राजमहाल आहे. राजमहालात सुंदर चित्रं आहेत. आकर्षक फुलं आहेत. प्राण्यांच्या प्रतिकृती आहेत. हत्ती-घोड्यांच्या मिरवणूकीची रंगीबेरंगी चित्रं आहेत. लालभडक गुलाबाची फुलं आहेत. पिवळ्याधमक झेंडूच्या माळा आहेत. सुंदर इ जुडपंही आहेत. अत्यंत मऊ रेशमी गालिचे आहेत. आकर्षक टेबलखुर्च्या आहेत. विविधरंगी हंड्याझुंबर आहेत. फुलांपेक्षा चित्रं जास्त सुंदर आहेत. चित्रांपेक्षा फुलांचा सुगंध अधिक मोहक आहे. परंतु राजाचं सिंहासन सर्वात सुंदर आहे.
 (मिरवणूक = जुलूस, हंड्या = हँडियाँ, झुंबर = झाड़-फानूस)
- IX मराठी में अनुवाद कीजिए
 मुंबई में हैंगिंग गार्डन नामक एक प्रसिद्ध उद्यान है। 'हैंगिंग' का अर्थ होता है झूलता हुआ। यह उद्यान झूलता हुआ तो नहीं है पर जमीन से काफी ऊँचा जरूर है। यह उद्यान पानी की बहुत बड़ी टंकी के ऊपर है। इस में तरह-तरह के पेड़-पौधे हैं। हैंगिंग गार्डन के आसपास शहर की बड़े-बड़े लोगों के विशाल भवन हैं। प्रसिद्ध बालकेश्वर मंदिर भी इसके पास ही है। खूबसूरत चौपाटी भी यहाँ से दूर नहीं है।
- X अपने देखे हुए किसी उद्यान या बाग के विषय में एक छोटा अनुच्छेद मराठी में लिखिए।

टिप्पणियाँ

- I इस पाठ में 'जायला हवं' (जाना चाहिए), 'आणायला हवीत' (लानी चाहिए) 'करायला पाहिजेत' (करनी चाहिए) जैसे क्रियावाले वाक्यों का परिचय दिया गया है।
 उदाहरण:

- 1) आज आपल्याला रामुकाकांच्या बागेत जायला हवं.
(आज हमें रामुकाका के बगीचे में जाना चाहिए।)
- 2) खूप पानं आणि फुलं गोळा करायला पाहिजेत.
(बहुत सारे पत्ते और फूल इकट्ठे करना चाहिए।)
- 3) इतर पानं आणायला नकोत का?
(और पत्ते नहीं लाना चाहिए क्या?)
- 4) फुलं तर तोडायला पाहिजेतच.
(फूल तो तोड़ना ही चाहिए।)
- 5) त्यांनाही बरोबर घेरून जायला पाहिजे.
(उन्हें भी साथ ले जाना चाहिए।)

उपर्युक्त वाक्यों के रेखांकित क्रियारूप क्रिया करने की इच्छा/बाध्यता तथा अनिवार्यता दिखाते हैं। मराठी में ऐसी क्रियाएँ मूल क्रिया में 'आयला' जोड़कर 'पाहिजे' या 'हवं आहे' (चाहिए) इच्छार्थक क्रिया लिंगवचन के अनुसार प्रयुक्त होती है।

II इस पाठ में तुलना बोधक विशेषणों का परिचय भी दिया गया है।

1. उदाहरण:

- 1) झेंडूपेक्षा केवड्याचा सुगंध जास्त मादक आहे.
(गेंदे की अपेक्षा केवडे की गंध अधिक मादक है।)
- 2) याचा सुगंध इतर फुलांपेक्षा अधिक मोहक आहे.
(इसकी सुगंध अन्य फूलों की अपेक्षा अधिक मोहक है।)
- 3) एकापेक्षा एक सुंदर फुल.
(एक की अपेक्षा एक सुंदर फूल।)

ध्यान दें कि मराठी में दो वस्तुओं, स्थानों या प्राणियों की तुलना करते समय 'की अपेक्षा' के स्थान पर केवल 'पेक्षा' शब्द प्रयुक्त होता है। 'पेक्षा' के पूर्व संज्ञा या सर्वनाम का तिर्यक रूप आता है।

2. उदाहरण:

- 1) हे तर सर्वात सुंदर दृश्य आहे.
यह तो सबसे सुंदर दृश्य है।
- 2) पण तो लालभडक कुंकवासारखा गुलाब सर्वात सुंदर आहे.
लेकिन वह सुर्ख लाल गुलाब सबसे सुंदर है।
सबसे सर्वश्रेष्ठ बताने के लिए मराठी में 'सर्वात' का प्रयोग करते हैं।

III प्रश्नार्थक विशेषण 'कसा' (कैसा) के भी रूप मराठी में हिंदी की तरह लिंग वचन के अनुसार बदलते हैं। वे नीचे दिए गए हैं।

कसा (कैसा)

	एकवचन	बहुवचन
पुल्लिंग	कसा (कैसा)	कसे (कैसे)
स्त्रीलिंग	कशी (कैसी)	कशा (कैसी)
नपुंसकलिंग	कसं	कशी

उदाहरण:

- 1) हा गुलाब कसा आहे? (पु.ए.व.) - यह गुलाब कैसा है?
- 2) ही मुलगी कशी आहे? (स्त्री.ए.व.) - यह लडकी कैसी है?
- 3) हे फूल कसं आहे? (नपुं.ए.व.)
- 4) हे गुलाब कसे आहेत? (पु.ब.व.) - ये गुलाब कैसे हैं?
- 5) ह्या मुली कशा आहेत? (स्त्री.ब.व.) - ये लडकियाँ कैसी हैं?
- 6) ही फुलं कशी आहेत? (नपुं.ब.व.)

IV कुछ विशेषण शब्दों के साथ और एक शब्द जोड़ने से उस शब्द के अर्थ में गहनता आ जाती है।

उदाहरण:

- 1) हिरवा + गार = हिरवागार (गहरा हरा)
- 2) लाल + भडक = लालभडक (सुर्ख लाल)
- 3) पिवळा + धमक = पिवळाधमक (गहरा पीला)
- 4) पांढरा + शुभ्र = पांढराशुभ्र (शुभ्र सफेद)
- 5) काळा + भोर = काळाभोर (स्याह काला)

V मंगळागौरी: महाराष्ट्र में प्रत्येक विवाहित महिला विवाह के बाद पाँच वर्षों तक श्रावण मास के मंगलवारों को देवी की पूजा करती है। अपने अखंड सौभाग्य की और अपने पति की दीर्घायु की कामना करती है। अनेक नवविवाहित स्त्रियाँ एक घर में इकट्ठी होकर रात-भर जागती हैं। अनेक प्रकार के सामूहिक खेल खेलती हैं। परंपरागत गाने गाती हैं। मंगलागौरी मराठी संस्कृति का एक अविभाज्य अंग है। इस पूजा में सोलह प्रकार की पत्तियाँ और सोलह प्रकार के फूलों का प्रयोग किया जाता है। नीचे उनके नाम दिए गए हैं।

पत्ते - चमेली, माका, बेल, बेर, धतुरा, तुलसी शमी, आघाडा, डोरली, कणेरी, रुई, अर्जुनसादडा, विष्णुकांता, जाई, सेवंती और डाळिंबी

फूल - चमेली, कणेर, रुई, जाई, सेवंती, जुई, बकुल, चंपक, मोगरा, गुलाब, हरसिंगार, जास्वंद, मालती, मंदार, केवडा और गोकर्ण